

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Het mag niet, het mag nooit

Seksueel grensoverschrijdend
gedrag in de zorgrelatie

Seksueel grensoverschrijdend gedrag van een zorgverlener richting een cliënt: ‘Het mag niet, het mag nooit’. Maar het gebeurt helaas toch. Wat te doen als het gebeurt? En vooral: hoe kun je het als zorgaanbieder of zorgverlener zoveel mogelijk voorkomen?

In deze brochure staat wat volgens wetten, richtlijnen en beroepscode wordt verstaan onder seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen de zorgrelatie.

Daarnaast staat beschreven wat de inspectie van zorgaanbieders en zorgverleners verwacht:

- Neem verantwoordelijkheid voor een veilige zorgrelatie;
- Meld ‘geweld in de zorgrelatie’ en ‘geweld bij verlening van jeugdhulp of de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering’ bij de inspectie.

Veilige zorgrelatie

Wie hulp zoekt, moet kunnen vertrouwen op veilige zorg van goede kwaliteit. Veiligheid vormt de basis van elke zorgrelatie, zowel voor de cliënt als voor de zorgverlener. Daarbij is een cliënt altijd afhankelijk van de zorgverlener: van de kennis en deskundigheid, tot de hulp die wordt geboden bij behandeling, herstel en begeleiding.

Hoewel een cliënt en zorgverlener zich als mens gelijkwaardig kunnen voelen, is er door de afhankelijkheid van de cliënt altijd sprake van een ongelijke verhouding. Daarom is seksueel (getint) gedrag nooit toegestaan in de relatie tussen zorgverlener en cliënt. Zelfs als een cliënt ermee instemt, het initiatief neemt of erop aandringt, verandert dit niet. Het is altijd seksueel grensoverschrijdend gedrag en dit kan de cliënt beschadigen en past daarom niet in een veilige zorgrelatie.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de zorg raakt iedereen

“Ik weet het niet zeker en wil niemand vals beschuldigen.” – zorgverlener

“De kans dat dit bij ons gebeurt is laag, dacht ik.” – zorgbestuurder

“Wie gelooft mij nou dat HIJ dit doet?” – cliënt

Leeswijzer

Deze brochure gaat over de situatie dat een zorgverlener zich seksueel grensoverschrijdend gedraagt naar een cliënt. In deze brochure gebruiken wij de term cliënt. Hiermee bedoelen wij ook patiënten en jeugdigen. Waar zorgverlener staat, bedoelen wij ook hulpverleners. Of iemand die in dienst of opdracht van een zorgaanbieder werkt.

Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz): Geweld in de zorgrelatie

Seksueel binnendringen van het lichaam van of seksuele handelingen verrichten met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft;

Jeugdwet: Geweld bij de verlening van jeugdhulp of de uitvoering van een kinderschermingsmaatregel of jeugdreclassering

Lichamelijk geweld jegens een jeugdige of een ouder, of bedreiging daarmee, door iemand die werkzaam is voor de jeugdhulpaanbieder of een gecertificeerde instelling, of door iemand die werkzaam is voor een rechtspersoon die in opdracht van de aanbieder of gecertificeerde instelling jeugdhulp verleent of door een andere jeugdige of ouder met wie de jeugdige of ouder gedurende het etmaal of een dagdeel bij de aanbieder verblijft.

Met lichamelijk geweld wordt niet alleen fysiek geweld bedoeld, maar ook seksueel grensoverschrijdend gedrag of psychisch geweld. Elke vorm van geweld volgens bovenstaande beschrijving valt in de Jeugdwet onder 'seksueel grensoverschrijdend gedrag'.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt overal in de maatschappij voor. Ook binnen de zorg en jeugdhulp maken zorgverleners zich hieraan schuldig. Geen enkele vorm van seksueel gedrag van een zorgverlener richting een cliënt is toegestaan. In veel gevallen is het zelfs strafbaar volgens de Wet seksuele misdrijven.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is volgens de Jeugdwet en de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz) een vorm van seksueel geweld. Het is nooit toegestaan in de zorgrelatie tussen een zorgverlener en een cliënt.

Voorbeelden van seksueel grensoverschrijdend gedrag van/door zorgverleners:

- Seksueel contact hebben
Gewenste en ongewenste seksuele handelingen tijdens of te snel na een behandeling binnen de afkoelingsperiode.

- Aanzetten tot seksuele handelingen
Een zorgverlener zet een patiënt aan tot seksuele handelingen in zijn of haar bijzijn of via videobellen.
- Het maken van foto's of videomateriaal
Een zorgverlener maakt opnames van een (deels) ontklede patiënt.
- Onnodige aanrakingen of zoenen
Een zorgverlener heeft op een niet-professionele wijze lichamelijk contact met de cliënt.
- Onnodige ontkleding
Een zorgverlener vraagt of dwingt een cliënt zich te ontkleden op een manier die voor de behandeling of het onderzoek niet noodzakelijk is.
- Onnodig inwendig of uitwendig onderzoek en/of behandeling
Een zorgverlener onderzoekt of behandelt de cliënt inwendig (vaginaal, rectaal) of uitwendig (borsten, penis, scrotum) zonder dat toestemming is gevraagd en/of zonder dat dit voor de diagnostiek of behandeling noodzakelijk is.

De afkoelingsperiode: waarom afstand houden na behandeling verplicht is

Om de ongelijke verhouding van de zorgrelatie op te heffen moet de zorgrelatie expliciet beëindigd worden. Na het beëindigen van de zorgrelatie met een cliënt, moeten zorgverleners zich houden aan een 'afkoelingsperiode'. Deze periode is nadrukkelijk bedoeld om afstand te creëren en geldt ook als een zorgverlener gevoelens heeft ontwikkeld voor een cliënt (of als de gevoelens wederzijds zijn) en de zorgrelatie daarom is beëindigd. In de afkoelingsperiode moet de zorgverlener volledig afstand nemen van de cliënt om zo de zorgrelatie expliciet te beëindigen.

De duur van de afkoelingsperiode is afhankelijk van de situatie. Daarbij geldt over het algemeen dat hoe intensiever de zorgrelatie was en hoe kwetsbaarder de cliënt, hoe langer de afkoelingsperiode is. Als er binnen de afkoelingsperiode seksueel grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt, dan kan dit de zorgverlener worden verweten en gevolgen hebben. In gedrags- en beroepscode, interne richtlijnen en protocollen staan de regels over seksueel grensoverschrijdend gedrag en de afkoelingsperiode vaak omschreven. Deze gelden als uitgangspunt.

Zowel zorgaanbieders en zorgverleners kunnen voor de bepaling van de duur van de afkoelingsperiode de beroepsrichtlijnen raadplegen en zo nodig (onafhankelijk) advies inwinnen om een zorgvuldige afweging te maken.

Wat valt onder geweld in de zorgrelatie en wat niet?

Seksueel grensoverschrijdend gedrag als 'geweld in de zorgrelatie'

Veel gedragingen vallen onder de definitie van seksuele handelingen en seksueel binnendringen, zoals omschreven in de Wet seksuele misdrijven. Gedrag van een zorgverlener dat hieronder valt, moet een zorgaanbieder op grond van Wkkgz verplicht melden bij de inspectie.

De Wet seksuele misdrijven onderscheidt:

- schuldaanranding of -verkrachting
- opzetaanranding of -verkrachting
- gekwalificeerde opzetaanranding of -opzetverkrachting
- geen fysiek seksueel contact
- aanranding en verkrachting van kinderen

Meer informatie over de categorieën binnen de [Wet seksuele misdrijven](#).

Seksueel grensoverschrijdend gedrag dat niet onder de definitie van 'geweld in de zorgrelatie' valt

- Seksueel getinte berichten en opmerkingen
Strikt gezien vallen seksueel getinte berichten of opmerkingen -in de meeste gevallen- niet onder een seksuele handeling en daarmee niet onder de wettelijke definitie van 'geweld in de zorgrelatie'. Een voorbeeld hiervan is: een zorgverlener stuurt (digitale) berichten of maakt opmerkingen naar de cliënt, die seksueel getint zijn. In een zorgrelatie wordt dit gezien als 'geen goede zorg' en wel gezien als seksueel grensoverschrijdend. Het is uiterst onprofessioneel gedrag en kan aanleiding zijn om een zorgverlener te ontslaan. In dit geval moet een melding worden gedaan van 'ontslag wegens disfunctioneren' en in andere gevallen kunt u het melden als 'andere melding'.

- Strafbaar seksueel grensoverschrijdend gedrag buiten de zorgrelatie
Soms kan seksueel grensoverschrijdend gedrag buiten de zorgrelatie (in de privésfeer) een reden zijn om de samenwerking met of het dienstverband van een zorgverlener te beëindigen. Als dit gedrag van de zorgverlener ook zijn weerslag kan hebben op de kwaliteit van zorg of de patiëntveiligheid (tweede tuchtnorm) kan dit in bepaalde gevallen onder de meldplicht 'ontslag wegens disfunctioneren' vallen. Het kan ook als 'andere melding' gemeld worden. Voorbeelden hiervan zijn: bezit kinderporno, aanranding of verkrachting op basis van de Wet seksuele misdrijven. De inspectie kan dit type meldingen ook ontvangen van het Openbaar Ministerie als er bij een zorgverlener sprake is van een veroordeling of aanwijzing voor strafbare feiten.

Meldplicht bij de IGJ

De Wkkgz en de Jeugdwet verplichten zorgaanbieders om 'geweld in de zorgrelatie' en 'geweld bij de verlening van jeugdhulp' bij de inspectie te melden. Ook als dat ná het beëindigen van de zorgrelatie, maar binnen de afkoelingsperiode plaatsvindt. Bij het niet nakomen van deze verplichting, kan de inspectie een bestuurlijke boete opleggen.

Meldplicht geldt niet alleen bij zorgverleners

De meldplicht geldt ook als seksueel grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt door iemand die werkt in opdracht van een zorgaanbieder, een gecertificeerde instelling jeugdhulp of als opdrachtnemer. Bijvoorbeeld een zzp'er, uitzendkracht of gedetacheerde. Daarnaast geldt de meldplicht in de jeugdhulp ook voor seksueel grensoverschrijdend gedrag door een zorgverlener richting een ouder, of door een andere jeugdige of ouder, met wie de jeugdige of ouder ten minste een dagdeel bij de zorgaanbieder verblijft.

[Geweld in de zorgrelatie | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd](#)

[Jeugdhulpaanbieders: melden geweld | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd](#)

[Algemeen interventiebeleid IGJ](#)

Wat verwacht de inspectie van zorgaanbieders en zorgverleners?

Zorgaanbieders zijn verantwoordelijk voor het bieden van goede zorg. Seksueel grensoverschrijdend gedrag door zorgverleners ondermijnt de basis van die goede zorg. De inspectie verwacht dat zorgaanbieders werk maken van een veilige zorgrelatie. Dat beschermt cliënten en medewerkers tegen ongewenst gedrag en de nare gevolgen daarvan.

Volgens de Wkkgz en de Jeugdwet zijn zorgaanbieders verplicht om zorg en hulp te bieden van goede kwaliteit en een goed niveau. Dat is zorg die in ieder geval veilig is en waarbij zorgverleners handelen in overeenstemming met de professionele standaarden. De inspectie ziet het beschermen van de veilige zorgrelatie en direct ingrijpen na seksueel grensoverschrijdend gedrag als onderdeel daarvan. Zij moeten de rechten van de cliënt zorgvuldig bewaken en de cliënt met respect behandelen.

De drie pijlers (bewustwording, preventie en interventie) uit de ‘Leidraad Veilige zorgrelatie’ voor de langdurige zorg zijn ook de uitgangspunten voor het toezicht. De inspectie toetst -zowel na een melding als tijdens inspectiebezoek- of zorgaanbieders voldoende doen om patiënten te beschermen. De inspectie adviseert om uw beleid te toetsen met behulp van de ‘[Zelfscan voor zorgprofessionals](#)’

Zorg voor beleid met aandacht voor bewustwording en preventie

We verwachten dat zorgaanbieders patiënten beschermen door in beleid aandacht te hebben voor het creëren van bewustwording, te sturen op structureel preventiebeleid, drempels voor melden te verlagen en passend te interveniëren als het toch gebeurt. Deze drie pijlers zijn toepasbaar op alle sectoren in de zorg en de jeugdhulp.

Bied een duidelijke interne procedure aan voor het melden van incidenten

Zorgaanbieders zijn verplicht om een interne procedure te hebben voor het melden van incidenten. In die procedure moet staan hoe zorgverleners en andere medewerkers moeten omgaan met (vermoedens van) seksueel grensoverschrijdend gedrag. De procedure moet van toepassing zijn op alle situaties: seksueel grensoverschrijdend gedrag door collega-zorgverleners, of door een cliënt richting een andere cliënt of ouder.

Grijp in na (melding) seksueel grensoverschrijdend gedrag

Moet er na vaststelling van grensoverschrijdend gedrag altijd een ontslag volgen van de betrokken zorgverlener?

Of is het mogelijk dat een zorgverlener in dienst blijft? Misschien in een andere baan of op een andere locatie?

Dat kan per situatie verschillen. Het gaat erom dat de zorgaanbieder primair verantwoordelijk is voor een passende maatregel. In sommige gevallen is ontslag, aangifte bij de politie en/of het indienen van een tuchtklacht een passende reactie. Als een zorgverlener seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoont of heeft vertoond en in de zorg blijft werken, dan zijn maatregelen noodzakelijk. Wat is nodig om herhaling te voorkomen, zodat weer sprake is van een veilige zorgrelatie? Een zorgverlener kan bijvoorbeeld worden begeleid via een supervisietraject, of een verbetertraject met psychologische begeleiding doorlopen. De zorgverlener of de zorgaanbieder kan hiertoe het initiatief nemen.

Wie zich schuldig maakt aan seksueel grensoverschrijdend gedrag kan ter verantwoording worden geroepen door verschillende instanties, de zorgaanbieder of de cliënt zelf. Dit kan op basis van het strafrecht, civiel recht, bestuursrecht en jeugdrecht. Meer informatie hierover staat op de website van de [Rechtspraak](#).

Ondersteuning slachtoffers

Patiënten die slachtoffer zijn geworden, kunnen zelf aangifte doen bij de politie. Als zorgaanbieder ondersteunt je hen hierbij, waar nodig samen met het Centrum Seksueel Geweld en/of Slachtofferhulp.

Als naast een melding bij de inspectie ook een strafrechtelijk onderzoek loopt, overlegt de inspectie op procesniveau met het Openbaar Ministerie (OM). Dit is vastgelegd in het samenwerkingsprotocol tussen de inspectie en het OM.

Deze brochure is een uitgave van:

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Oktober 2026